

ששים ריבוא' – משמע דקאי אעיר. וכן להלן כו. (ד"ה ערסייתא) משמע שהקובע היא כניסת ששים ריבוא לעיר. וכן נראה לכאורה מוכח ממה שגזרו טלטול בכרמלית והצריכו עירוב הצרות אטו רשות הרבים – והרי אם צריך ששים רבוא שעוברים באותו מקום בכל יום, אין לך מלתא דלא שכיח גדול מזה ומדוע גזרו בו חכמים. [אבל ממה שאמרו (כב): שאפילו עולים לה בחבל והולכים בה אחד אחד כמעלות בית מרון חשיבא רה"ר, והרי אי אתה מוצא ששים ריבוא ביום אחד שיהלכו באופן זה – אין ראייה, שי"ל שיש שם רה"ר רחבה אלא שמקום זה שהרבים עוברים בו אעפ"י שיש בו מחיצות, בקיעת הרבים מבטלתו. ע' בריטב"א שם ובאו"ז קכט].

וע' באחיעזר ח"ד ח אודות העיר פריז שנחשבת רה"ר משום שיש בה ששים רבוא. אף שאין בכל רחוב כך, שגם בירושלים ומחוא לא היו ס"ר בכל רחוב. [כיום מונה ירושלים עיה"ק למעלה מששים ריבוא בני אדם].

וצריך לדחוק לפי זה מה שכתב בשו"ע (שמה, ז) וי"א שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום אינו רה"ר, לא שיעברו בפועל אלא שעשויים לעבור בו, וכבר העיר על לשונו במשנ"ב ובאה"ל שם. ואולם כבר ציינו שבדברי הראשונים בכמה מקומות נקטו לשון זו (ערמב"ן ור"ן שבת נו; הלכות גדולות. ובשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ה כט ועוד) נקט שצריך ששים רבוא עוברים בפועל. (לא נכתב אלא להעיר).

דף ז

'כל היכא דמשכחת תרי תנאי ותרי אמוראי דפליגי אהדדי...' ולא נפסקה הלכה כאחד מהם (עפ"י רשב"א חולין מד. וע' בחדושי הר"ן כאן ובחזו"א יו"ד קג).

'כעין מחלוקת בית שמאי ובית הלל'. נקטו זאת כדוגמא למחלוקת בין החכמים, כי עד ימי בתי הלל ושמאי לא היו מצויות מחלוקות בישראל, כמובא בגטין (פרק הניזקין) משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל צרכן רבו מחלוקות בישראל ונעשית תורה כשתי תורות – לכך תולה מחלוקת שאר תנאים ואמוראים במחלוקת בית שמאי ובית הלל (תורת חיים).

'הכי קאמר סרטיא מכאן ובקעה מכאן נעשה כבקעה מכאן ובקעה מכאן'. נראה שהשמיענו בזה שאין להצריך לקבוע את צורת הפתח בצד הפתוח לרשות הרבים בדוקא, אלא הרי זה כבקעה מכאן ובקעה מכאן שאין הפרש היכן קובע את צורת הפתח והיכן את הלחי (שפת אמת).

(ע"ב) 'דאי דרב קשיא דרב אדרב בתרתי דאמר רב ירמיה בר אבא אמר רב: מבוי שנפרץ במלואו לחצר ונפרצה חצר כנגדו חצר מותרת ומבוי אסור'. לפי מה שנוקט עתה הטעם שהמבוי אסור משום פילושו לרשות הרבים דרך החצר, צריך לפרש דברי רב 'מבוי שנפרץ במלואו' – שרק משום כך נחשב מפולש לרה"ר, אבל בלאו הכי ניכר לכל שהמבוי כלה לחצר והחצר היא שפרוצה לרה"ר. [ואעפ"י שישנם בחצר גיפופים מכאן ומכאן והרי 'נראה מבחוץ ואינו נראה מבפנים נידון משום לחי' לפי הנחת הגמרא עתה, כדלהלן – אין אותם גיפופים מועילים אלא להתיר המבוי מאיסור החצר מפני שבה נראים הגיפופים, אבל לא להצילו מרשות הרבים המרוחקת] (עפ"י רשב"א ריטב"א ור"ן).

נקטו שמועיל לחי במבוי שנפרץ לחצר להפקיע דין 'מפולש' לרה"ר. ואין כן דעת התוס' והאו"ז. וראה דרך נוספת על פי שיטת ר"ח, בספר חדושים ובאורים.

עוד בדין רה"ר בזמן הזה – ע' אבני נזר או"ח רעג; ערוך השלחן שמה, יח-כג; אגרות משה או"ח ח"ה כח; יביע
 אומר ח"ה כד; מנחת שלמה ח"ב לז, בסק"ו; שבט הלוי ח"ו מא; משנה הלכות ח"ו פז-פח וח"ז ס"סב וח"ה עא
 ואילך; קובץ 'אורייתא' ח"ו עמ' נו – מהגרה"פ שיינברג שליט"א.
 ה. אם באמצע רשות הרבים נעשית הדרך צרה ועוברת דרך מבוה שאין בו רוחב ט"ז אמה [או
 מבוה המפולש שארכו כנגד שערי העיר. הגהת סמ"ק], הואיל ובני רשות הרבים עוברים שם
 – הרי זו רשות הרבים גמורה. ולחכמים החולקים על רבי יהודה, אפילו יש מחיצות בשני
 צדיה (עפ"י תוס'; רשב"א בחדושי ובתשובה תשכב; ריב"ש תה).
 ו. יש לה שתי מחיצות ודלת ננעלת בצד שלישי; לפירוש רש"י נראה שצד רביעי אינו נותר בלחי
 וקורה אלא צריך גם בו דלת ננעלת (וכן משמע פשט לשון הרי"ף). ולפירוש ר"י אפשר שניתרת
 בלחי וקורה (עפ"י תוס' ד"ה והאמר. וכן דעת הרשב"א והריטב"א). וע"ע בשיטות הראשונים לענין דאורייתא
 ודרבנן, בשו"ת אבני נזר חו"מ קז.
 ז. דלתות העשויות רק לשם התרת הטלטול ולא לנעילה, והממשלה לא תניח לסגרן; יש אומרים
 שאינן מועילות (עפ"י זכר יצחק ח"ב מה, ח), ויש מתירים שהרי ביד הממשלה לנעול ובכלל 'ראוי
 לנעול' הן (עפ"י אבני נזר או"ח רסו (רע) רעג. וע' שבט הלוי ח"ד מא אודות דלתות שאסור לסגרן בשבת
 משום עשיית אהל).
 ח. יש אומרים שדלתות ללא צורת הפתח אינן מועילות כאשר הדלתות פתוחות (עפ"י חו"א עה, א).
 ויש מתירים (וע' שפת אמת. ובמנחת שלמה לו) נקט לעיקר שמועיל. וכן בשבט הלוי (ח"ד מא) כתב שיש
 לסמוך על דעה זו בפרט במקום שאינה רשות הרבים דאורייתא).

דפים 1 – 2

י. שני חכמים שנחלקו בכמה ענינים, האם רשאי אדם לנהוג בדבר אחד כחכם זה ובדבר אחר כחכם זה?

כל מקום שנחלקו שני תנאים או שני אמוראים, הרוצה לעשות כאחד מהם – עושה בין לקולא בין לחומרא.
 העושה כקולי שניהם – רשע. כחומרי שניהם – עליו הכתוב אומר 'הכסיל בחשך הולך'. וכן אמרו אודות
 בית שמאי ובית הלל קודם שנקבעה הלכה כבית הלל (וכן בכל מקום שלא נפסקה הלכה כאחד מהם. עפ"י
 רשב"א חולין מד).

רב שיזבי אמר: זה שאין עושים כחומרי שניהם – במקום שסותרים הדינים זה לזה [כגון שדרה שחסרה
 בה חוליה אחת, ומחמיר לטמא באהל המת כבית שמאי שאין חוליה אחת חסרון, וגם מחמיר לענין טריפה
 בבהמה כבית הלל להחשיבה חסרון], אבל כשאין שני הדינים סותרים בהכרח, אפשר להחמיר כשניהם
 (אעפ"י שבסוף הדין, לפי כל אחד מהחכמים יש להקל מטעם אחר, אך בצירוף שתי החומרות יהא אסור
 – כמבואר בסוגיא. עתוס' והג"א. ומצינו כיו"ב בראשונים להלן כב שמימרא דרבי יוחנן 'אלמלי ירושלים דלתותיה ננעלות'
 שפסק להחמיר אף שבין לחכמים ובין לרבי יהודה מותר).

א. רש"י (בר"ה יד): כתב שהוא הדין לענין המיקל כשניהם, אינו נחשב 'רשע' כאשר אין סתירה
 בין הדברים. וכן יש מהאחרונים שכתבו להלכה שאפשר להקל כשניהם (שו"ת הרא"ם נו, מובא
 בכנה"ג בכללי הפוסקים סה ובפמ"ג בפתיחה לאו"ח ח"ג יא). ויש מי שחולק (עפ"י שו"ת הרד"ך א, כא). ויש
 מכריעים שבמחלוקת בדאורייתא אין להקל כשניהם ובדרבנן אפשר (עפ"י שו"ת דברי נחמיה ריש
 אה"ע).

ב. כתב הרשב"א (חולין מד): במה דברים אמורים, כאשר יש קולא וחומרא לכל אחת מהדעות, אבל כשאחד מהם לקולא ואחד לחומרא – בשל תורה הלך אחר המחמיר ובשל סופרים אחר המיקל.

ומשמע מדבריו שאם לכל אחד יש חומרא וקולא, אין להחמיר כשניהם אף בדאורייתא ולא להקל כשניהם אף בדרבנן אלא יש לתפוס שיטה אחת. אך יש מהראשונים שנקטו בדרבנן שאפשר להקל כשניהם אף במקום שהדברים סותרים זה לזה – שהקלו חכמים בדבר משום טירחה וכד' (עתוס' ורא"ש ריש ברכות לענין מחלוקת ר"י וחכמים בזמן תפילת מנחה וערבית) והם הקלו אפילו ביום אחד, אעפ"י שלכאורה ממה נפשך לא יצא ידי אחד – התירו משום טורח ציבור (ע' פנ"י שם. וכן יש לשמוע מהרמ"א תצג, ג לענין תספורת בימי הספירה שאסור בכי האי גוונא להקל בתרתי דסתרי, גם בדרבנן. ובע"כ כאן היא קולא מיוחדת). ויש סוברים שאין להקל אלא ביום אחד (ע' ברא"ה ומאירי שם כו; ובמונבא בב"י רלג). ודעת הרשב"א והרא"ש בשם גאון שאין להקל כקולת שניהם אף לא ביום אחד [וזה מתאים לשיטת הרשב"א בחולין הנ"ל]. וע' ר"ן פסחים קח שלכך אין להקל במחלוקת החכמים אודות הסבה בד' כוסות, שא"כ תיעקר התקנה לגמרי. ומשמע שבלא"ה היה יכול להקל אף במקום דסתרי אהדדי. אך יתכן לחלק בין מצוה לאיסור – ע' שעה"מ מקואות כלל ד. וע' בבאור הענין בקה"י ברכות א].

מבואר בגמרא שאף על פי שאין להחמיר לכאן ולכאן, כאשר יש ספק מה דעת החכם שהלכה כמותו במחלוקתו עם אחרים, יש להחמיר מפני הספק ואינו בכלל 'הכסיל בחשך הולך'. וכדרך שנהג רבי עקיבא שני עישורים באתרוג שליטתו באחד בשבט, כי נסתפק לו האם לבית הלל ראש השנה הוא באחד בשבט או בט"ו בו.

כיוצא בזה, כאשר יש ספק אחר בהלכה, כגון אם דיוק הרישא עיקר או דיוק הסיפא – יש להחמיר לכל צד בנידון דאורייתא (ע' בשו"ת הרא"ש כ, טז; שו"ת המיוחסות לריב"ש לד). ומותר להחמיר אף בדרבנן (ע' מג"א תצג סק"ו וח"י שם, לענין הימנעות מתספורת בימי הספירה). וגם במחלוקת החכמים, י"א שלא אמרו שצריך לתפוס כאחד מהם אלא לענין פסיקת הלכה והכרעתה, שאין להכריע לחומרא או לקולא כשהדברים סותרים, אבל אם אין בידו להכריע, נוהג לחומרא כשתי הדעות מחמת הספק (עפ"י דברי נחמיה ריש אה"ע. וכ"כ בחדושי הר"ן שאם אין ידוע כמי הלכה, יש להחמיר בדאורייתא, ורק כשהלכה כאחד מהם אמרו שאין להחמיר כשניהם. וכ"מ לכאורה במג"א הנ"ל. וכיו"ב כתב בשו"ת אור לציון ח"א או"ח ז, ב – שסתם אדם שאין בידו להכריע, עליו לנהוג כחומרת שני הצדדים בשל תורה. וע' בריטב"א כאן שמ"מ נקרא 'הכסיל בחושך הולך' מפני שהיה לו ללמוד ולא למד, הגם שכל עוד אינו יודע עליו להחמיר כחומרת שניהם).

ויש מי שצדד שמא דוקא כששני החולקים הם מרבתי, אמרו שיש לו לנקוט כאחד מהם, אבל בלאו הכי יש להחמיר בשל תורה (עפ"י חזו"א יו"ד קג. ויתכן אפילו כשאינם רבותיו, אם בא לשאול ופסקו לו על חתיכה מסוימת – עריטב"א ע"ז ז וחזו"א שם).

דפים ז – ח

יא. כיצד הכשרו של מבוי המפולש באופנים דלהלן?

- א. מפולש בצד אחד לרשות הרבים ובצדו השני לבקעה, או בשני צדיו מפולש לבקעה.
- ב. רשות הרבים מצדו אחד ורחבה או חצר בצדו השני.